ROMEO

WILLIAM
SHAKESPEARE

SONETY

SONNETS

MILENČIN NÁŘEK

A LOVER'S COMPLAINT

NAKLADATELSTVÍ ROMEO

Přeložil Jiří Josek

Tato kniha vychází za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky.

Přeložil, předmluvu a poznámky napsal © Jiří Josek, 2008
Translation, Preface, and Commentary © Jiří Josek, 2008

ISBN 978-80-86573-18-2

PŘEDMLUVA

Shake-spere's Sonnets zněl titul kvartového svazku, který vydal v roce 1609 londýnský tiskař Thomas Thorpe. V knize, kterou nikoli autor, ale jistý T. T. (zřejmě zmíněný tiskař) dedikuje jistému panu W. H., bylo 154 sonetů a báseň **A Lover's Complaint** (Milenčin nářek), u níž byl plným jménem uveden jako autor William Shakespeare. Kniha se tak přiřadila k podobně koncipovaným svazkům spojujícím sbírku sonetů s delší básnickou skladbou, jak je vytvořili básníci Edmund Spencer, Samuel Daniel, Thomas Lodge, Giles Fletcher a jiní. A přece se od nich výrazně liší. **Shakespearovy sonety** vyšly asi o deset let později, kdy sonetová móda už byla passé, a hlavně, zatímco předchozí básníci v sonetech v petrarkovském duchu opěvovali nedostižné dámy svého srdce, jejichž jména vetkli do titulů svých sbírek, a v následných „nářcích" nechávali padlé ženy zříkat se hříchu či žádat satisfakci, Shakespeare tento model zcela převrátil. V jeho **Sonetech** se básník v první části obrací k anonymnímu muži, jehož identita zůstává skrytá, a v části druhé je pak adresátem sonetů anonymní „černá dáma", která je přímým protikladem dobového ideálu krásy i dobrých mravů. Další nejmenovanou postavou sbírky je básníkův literární sok. Poslední dva sonety, lascivně laděné parafráze antického příběhu o bůžku lásky Amorovi, tvoří jakýsi epilog k sonetovému věnci. V **Milenčině nářku** pak zrazená žena žaluje na svého svůdce, ale na rozdíl od žen předešlých autorů, které oklamány svého pádu hořce litují a milence zatracují, Shakespearova vášnivá žalostnice podlehla věrolomnému svůdci vědomě, nepřestává ho obdivovat, a dokonce přiznává, že kdyby to bylo možné, podlehla by mu znovu.

Skandální obsah knihy s náznaky homosexuálních či jiných amorálně pociťovaných vztahů i tajemné okolnosti jejího vzniku měly zřejmě značný vliv na přijetí sbírky i na proměny její podoby při následných vydáních. Přestože v alžbětinských intelektuálních kruzích se pěstovala helénistická kultura, v níž měla láska mezi muži své místo, a dokonce sám král Jakub I. se hlásil ke svým milcům, v očích církve a puritánských měšťanů byla homosexualita hrdelním zločinem. Zdá se, že právě pro obsahovou závadnost zřejmě už k reedici knihy za Shakespearova života nedošlo. V roce 1640 vydal John Benson *Básně, napsané panem Williamem Shake-spearem*, které obsahují všelijak přeskupené a do větších celků pospojované Shake-

spearovy sonety, přičemž **Milenčin nářek** je zařazen mezi básně jiných autorů té doby. Benson zasáhl do textu i tak, že v básních explicitně určených muži zaměnil, byť nedůsledně, mužská zájmena ženskými a oslovení „chlapče“ nahradil neutrálním výrazem „lásko“. V této podobě se *Básně* dočkaly hned několika vydání. V osmnáctém století se vydavatelé postupně vraceli ke znění z roku 1609, ale náznaky homosexuality obsažené v básních nadále zakrývali, byť třeba jen matoucími názvy. Až Edmond Malone ve svém kritickém souborném vydání *Her a básní Williama Shakespeara* z roku 1790 vrátil **Sonetům** původní podobu. Nicméně **Milenčin nářek** zařadil na samý závěr svazku, až za sbírku **Vášnivý poutník** a báseň **Fénix a hrdlička**. V komentáři pak uvedl, že **Sonety** obsahují „sto dvacet“ (sic) básní určených muži. Tehdejší Anglie se těžko vyrovnávala s tím, že její velký bard psal milostné básně muži. Sám Malone se snažil utlumit skandálnost svého tvrzení poukazováním na to, že básník vlastně nevyjadřuje verši erotický vztah, ale v duchu doby skládá hold šlechtickému mecenáši.

Pochybnosti provázející Thorpovo vydání z roku 1609 vzbuzuje jak nezvyklý titul, tak i podivná dedikace. Mnozí kritikové navíc poukazují na řadu technických nedostatků a tiskových chyb, které toto vydání obsahuje. Dlouho proto přetrvával názor, že Thorpovo vydání je pirátské a že autor neměl vliv ani na složení svazku, ani na řazení a číslování jednotlivých básní. Kniha se tak stala jednou z největších záhad světového písemnictví, kterou se mnoho generací kritiků a komentátorů snaží rozlousknout. Životopisně orientovaní kritici pátrají po identitě pana W. H., dohadují se, kdo byla „černá dáma“ či básnický rival a jaký vztah měli k Shakespearovi. Numerologicky orientovaní kritici interpretují sonety ve shodě s čísly, jimiž jsou označeny. Řada vydavatelů a komentátorů navíc z uměleckých důvodů zpochybňuje Shakespearovo autorství básně **Milenčin nářek** a do svých vydání **Sonetů** ji ani nezařazují.

Pohled na **Shakespearovy sonety** se začíná proměňovat po roce 1986, kdy péčí Johna Kerrigana vycházejí v edici *New Penguin Shakespeare* **Sonety** společně s **Milenčiným nářkem** jako integrální součástí svazku. Textologické analýzy celkem věrohodně prokázaly, že autorem této básně je vskutku Shakespeare. Další kritická vydání (*The Arden Shakespeare*, *The Oxford Shakespeare*) v tomto duchu na Kerriganovo vydání navazují, navíc vyvracejí tradovaný názor, že Thorpovo vydání z roku 1609 bylo vydáním pirátským. Zdá se, že koncepce sbírky a řazení sonetů je dílem autora. Technické provedení včetně dedikace padá pak na vrub nakladateli, který knihu vydal v době, kdy byl Shakespeare mimo Londýn.

Tak jako Shakespeare ve svých dramatech dokázal staré formy a témata

přetvořit v živoucí objevná díla, stejného zázraku se mu podařilo docílit v žánru lyrické poezie. Úzce vymezený prostor čtrnácti veršů sonetu, který jeho předchůdci i současníci naplňovali umně vystavěnými popisy, kázáními či chvalozpěvy, Shakespeare prohloubil, zdramatizoval, nabil nesmírným množstvím pocitů, nálad a protikladných vnitřních prožitků. Přestože zhusta využívá konvenčního poetického materiálu své doby – častými „hrdiny“ jeho sonetů jsou čas, láska, růže, hvězdy, oči, srdce, den, noc, světlo, tma, poezie aj. –, uvádí je do překvapivých souvislostí, konfrontuje je se soudobým světem financí, politiky, přírody či s filozofickými a náboženskými koncepty. Nebývale široký je přitom jeho výrazový rejstřík. Úchvatné poetické obrazy se v **Sonetech** střídají s pragmatickými glosami, vzletná abstrakta přecházejí ve výrazivo jadrné až obhroublé, zanícená vyznání se střídají s pocity nejhlubší skepse a deprese, patos se zlomí v ironii a humor, mýtus v lechtivou lascivnost. Navzdory této tematické i výrazové pestrosti má však sbírka soudržnost a pevný tvar. Jednotlivá témata se zrcadlí, proměňují, nahlížejí z nejrůznějších hledisek. Chceme-li, můžeme **Sonety** číst jako příběh básníka milujícího mladšího, snad urozeného přítele a současně i jistou „černou dámu“ pochybné pověsti, oba jsou mu spolu nevěrní a navíc se do jejich milostného trojúhelníku zaplete i básníkův konkurent. Omezit se při čtení sbírky na tento příběh by ovšem znamenalo nesmírné ochuzení. Jen u minima milostných sonetů v části věnované příteli autor vyjevuje pohlaví adresáta. Většina sonetů rod zamlčuje a odehrává se pouze ve vztahu „já“ a „ty“. Jejich hlavním hrdinou pak spíše než obtížně identifikovatelná, spílaná i opěvovaná milovaná osoba je básník sám a jeho rozjitřené nitro, které k nám ovšem promlouvá důvěrně známým hlasem našich vášní, našich pochybností, sebelásky i sebemrskačství. Shakespeare, dramatizátor našich emocí, tu s námi hraje mistrovskou hru, při níž nedořečenost, tajemnost básní nutí čtenáře aktivně dotvářet jeho poezii na podkladě vlastních emocí a vlastních zkušeností.

Milenčin nářek je pevnou součástí této hry. Příběh dívky zestárlé žalem, kterou svůdce získá tím, že jí věnuje dary a sonety od všech svých bývalých milenek, jimž zlomil srdce, není jen humornou parodií podobně laděných příběhů. Přes veškerou absurditu básni nechybí jímavost a vroucnost.

Shakespearovy sonety jsou knihou o lásce ve všech podobách. Nezáleží příliš na tom, zda jde o lásku legitimní či nelegitimní, hetero-, homo- či bisexuální, tragickou či komickou, duchovní či fyzickou. Důležité je, co láska s člověkem udělá, jak ji kdo prožívá. Shakespearovi se podařilo vyjádřit tuto tříšť pocitů způsobem vskutku mimořádným.

JIŘÍ JOSEK

SONNETS

TO. THE. ONLY. BEGETTER. OF.
THESE. INSVING. SONNNETS.
MR. W. H. ALL. HAPPINESSE.
AND. THAT. ETERNITIE.
PROMISED.
BY.
OVR. EVER-LIVING. POET.
WISHETH.
THE. WELL-WISHING.
ADVENTVRER. IN.
SETTING.
FORTH.
T. T.

SONETY

TOMU JEDINÉMU,
KTERÉMU NÁLEŽÍ TYTO SONETY,
PANU W. H.
S PŘÁNÍM ŠTĚSTÍ VEŠKERÉHO
A VĚČNOSTI
JEMU PŘISLÍBENÉ
NAŠÍM NESMRTELNÝM BÁSNÍKEM
UCTIVĚ
VĚNUJE
TEN, KDO ODVÁŽNĚ
TOTO VYDÁNÍ
PŘIPRAVIL.
T. T.

1

From fairest creatures we desire increase,
That thereby beauty's rose might never die,
But as the riper should by time decease,
His tender heir might bear his memory:
But thou, contracted to thine own bright eyes,
Feed'st thy light's flame with self-substantial fuel,
Making a famine where abundance lies,
Thyself thy foe, to thy sweet self too cruel.
Thou that art now the world's fresh ornament
And only herald to the gaudy spring,
Within thine own bud buriest thy content
And, tender churl, mak'st waste in niggarding.
  Pity the world, or else this glutton be,
  To eat the world's due, by the grave and thee.

2

When forty winters shall besiege thy brow,
And dig deep trenches in thy beauty's field,
Thy youth's proud livery, so gazed on now,
Will be a tattered weed, of small worth held:
Then being asked where all thy beauty lies,
Where all the treasure of thy lusty days,
To say, within thine own deep-sunken eyes,
Were an all-eating shame and thriftless praise.
How much more praise deserved thy beauty's use,
If thou couldst answer 'This fair child of mine
Shall sum my count, and make my old excuse,'
Proving his beauty by succession thine!
  This were to be new made when thou art old,
  And see thy blood warm when thou feel'st it cold.

1

Krása by měla rozmnožovat krásu,
pak nikdy nezhyne – jak růže květ
uťatý neúprosnou kosou času
v poupatech navrátí se zase zpět.
Však tobě stačí obzor vlastních očí,
jsi plamen, jenž sám v sobě vyhoří.
Když upíráš své dary světu, zločin
na sobě pácháš, na nás příkoří.
Ty, ozdoba a chlouba dnešních dní,
ty, z něhož může nové jaro vzkvést,
tak marnotratně při svém skrblení
pohřbíváš v sobě vlastní ratolest.
  Slituj se nad námi, než zhltne zem
  s tebou i bohatství, jež patří všem.

2

Až čtyřicet zim oblehne tvé čelo
a zbrázdí pole krásy zákopy,
tvou výstroj mládí, honosnou a skvělou,
obrátí v cáry, o lesk oloupí.
Pak na dotaz, kde je tvá krása teď,
kde leží poklady těch skvělých dob,
dáš pouze zahanbenou odpověď,
že vše na dně tvých očí našlo hrob.
Oč vlídnější bys ke své kráse byl,
kdybys tak mohl říci: „Moje dítě
splácí můj dluh za léta krásných chvil."
V něm zůstával bys dál na tomto světě.
  A ve starobě mohla by tě hřát
  tvá mladá krev, až do žil vstoupí chlad.

3

Look in thy glass, and tell the face thou viewest
Now is the time that face should form another,
Whose fresh repair if now thou not renewest,
Thou dost beguile the world, unbless some mother,
For where is she so fair whose uneared womb
Disdains the tillage of thy husbandry?
Or who is he so fond will be the tomb
Of his self-love to stop posterity?
Thou art thy mother's glass, and she in thee
Calls back the lovely April of her prime;
So thou through windows of thine age shalt see,
Despite of wrinkles, this thy golden time.
    But if thou live, remembered not to be,
    Die single, and thine image dies with thee.

4

Unthrifty loveliness, why dost thou spend
Upon thyself thy beauty's legacy?
Nature's bequest gives nothing, but doth lend,
And being frank, she lends to those are free:
Than, beauteous niggard, why dost thou abuse
The bounteous largess given thee to give?
Profitless usurer, why dost thou use
So great a sum of sums, yet canst not live?
For having traffic with thyself alone,
Thou of thyself thy sweet self dost deceive:
Then how, when Nature calls thee to be gone,
What acceptable audit canst thou leave?
    Thy unused beauty must be tombed with thee,
    Which used, lives th' executor to be.

3

V zrcadle promluv se svým obrazem,
že načase je stvořit další odraz
podoby, která spěje ke zkáze,
však obnovit se dá, byť pouze načas.
Kterápak žena je tak povznesená,
že ladem nechává úrodný klín?
A který muž tak ctí si svého jména,
že nesnese, aby ho nesl syn?
Své matce zrcadlem jsi, ve kterém
na vlastní krásu hledí dojatá,
i ty se budeš kochat pohledem
na svoje mládí, na svá vnoučata.
    Jen chceš-li zmizet z lidské paměti,
    žij pro sebe a zemři bez dětí.

4

Ta krása, kterou od Přírody máš,
ti nepatří, je pouze vypůjčená.
Proč s ní tak nešetrně nakládáš?
Když z ní jen čerpáš, klesá její cena.
Příroda dává vrchovatě těm,
kdo rozmnoží své jmění ještě víc.
Ty jsi byl obdarován majetkem,
a nezanecháš z něho vůbec nic?
Za sebe utrácíš svůj kapitál
a na potomky myslet, to se bráníš?
Poznáš, že jsi sám sebe oklamal,
až Příroda tě vyzve k účtování.
    Tvá krása s tebou skončí pod zemí,
    když mohla navěky žít se všemi.

5

Those hours, that with gentle work did frame
The lovely gaze where every eye doth dwell,
Will play the tyrants to the very same
And that unfair which fairly doth excel;
For never-resting time leads summer on
To hideous winter, and confounds him there;
Sap checked with frost, and lusty leaves quite gone,
Beauty o'ersnowed and bareness every where:
Then, were not summer's distillation left,
A liquid prisoner pent in walls of glass,
Beauty's effect with beauty were bereft,
Nor it, nor no remembrance what it was;
But flowers distilled, though they with winter meet,
Leese but their show; their substance still lives sweet.

6

Then let not winter's ragged hand deface
In thee thy summer, ere thou be distilled:
Make sweet some vial; treasure thou some place
With beauty's treasure, ere it be self-killed.
That use is not forbidden usury,
Which happies those that pay the willing loan;
That's for thyself to breed another thee,
Or ten times happier, be it ten for one;
Ten times thyself were happier than thou art,
If ten of thine ten times refigured thee;
Then what could death do, if thou shouldst depart,
Leaving thee living in posterity?
Be not self-willed, for thou art much too fair
To be death's conquest and make worms thine heir.

5

Trvalo dlouho, nežli stvořil čas
ten obraz všemi velebené krásy,
a zakrátko své dílo začne zas
z obrazu krásy měnit v obraz zkázy.
Pádící minuty zaženou léto,
šťavnaté listí stromů oholí
a chladný příkrov sněhu zadusí to,
co nestihl mráz spálit na poli.
Kdo má tresť letních květů schovanou
v lahvičce za sklem, může přičichnout,
a krásy léta zas mu vytanou
jak skutečné, i když z nich zbyl jen troud.
Ten zimní nečas květům načas vzal
jen vnější vzhled, však obsah trvá dál.

6

Aby květ tvého léta přežil zimu,
tak postarej se, aby jeho pyl
z pestíku přenesl se na květinu
a krásu tvou tvou krásou obnovil.
Ta investice se vždy vyplatí
a zisk je značný, ba i pro chamtivce:
část sebe vložíš, a ta vydá ti
jednoho, dva, tři – kolik se ti zachce.
Když desetkrát sám sebe rozmnožíš,
pak desetkrát jsi šťastnější než dřív,
a i když budeš dávno mrtev již,
v potomcích budeš desetkráte živ.
Svůj odkaz měl bys předat budoucnosti,
takhle jen červům odkážeš své kosti.

7

Lo, in the orient when the gracious light
Lifts up his burning head, each under eye
Doth homage to his new-appearing sight,
Serving with looks his sacred majesty;
And having climbed the steep-up heavenly hill,
Resembling strong youth in his middle age,
Yet mortal looks adore his beauty still,
Attending on his golden pilgrimage;
But when from highmost pitch, with weary car,
Like feeble age, he reeleth from the day,
The eyes, 'fore duteous, now converted are
From his low tract, and look another way:
So thou, thyself outgoing in thy noon,
Unlooked on diest, unless thou get a son.

8

Music to hear, why hear'st thou music sadly?
Sweets with sweets war not, joy delights in joy:
Why lov'st thou that which thou receiv'st not gladly,
Or else receiv'st with pleasure thine annoy?
If the true concord of well-tuned sounds,
By unions married, do offend thine ear,
They do but sweetly chide thee, who confounds
In singleness the parts that thou shouldst bear.
Mark how one string, sweet husband to another,
Strikes each in each by mutual ordering;
Resembling sire and child and happy mother,
Who, all in one, one pleasing note do sing:
Whose speechless song, being many, seeming one,
Sings this to thee: 'Thou single wilt prove none.'

7

Když na východě slunce zlatovlasé
své jasné oko ráno otevře,
každý se pokloní té nové kráse
a hledí na ni v němé pokoře.
A když se vyhoupne na modrou báň
a nad světem se jak muž rozkročí,
s obdivem vzhlédnou lidé ze všech stran
k záři, jež udeří je do očí.
Ale když z výšin sestupuje vratce,
dřív zbožné pohledy se odvracejí
od trudné pouti nebohého starce,
končící v nicotě a beznaději.
Stejně tak po tobě se slehne zem,
když nepřevezme syn tvou pochodeň.

8

Ty, hudba sama, hudbu nemáš rád?
Vždyť krása krásou, štěstí štěstím žije.
Ty v rozladění chceš si notovat
a rozladí tě čistá harmonie?
Jestliže dokonalá souhra tónů
dráždí tvůj sluch, pak je to pouze tím,
že dobře víš, jak přetěžko je tomu,
kdo zvedá svůj hlas proti ostatním.
Proč nepřidáš se k jejich souznění?
Doplňují se, ladí, splývají,
jak otec, matka, dítě spřízněni
mnohohlasně ti jedno zpívají:
„Ač samoten jsi ceněn sebevíc,
měj na paměti, že sám nejsi nic."

9

Is it for fear to wet a widow's eye
That thou consum'st thyself in single life?
Ah, if thou issueless shalt hap to die,
The world will wail thee, like a makeless wife;
The world will be thy widow, and still weep
That thou no form of thee hast left behind,
When every private widow well may keep
By children's eyes her husband's shape in mind.
Look what an unthrift in the world doth spend
Shifts but his place, for still the world enjoys it;
But beauty's waste hath in the world an end,
And kept unused, the user so destroys it.
    No love toward others in that bosom sits
    That on himself such murderous shame commits.

10

For shame, deny that thou bear'st love to any,
Who for thyself art so unprovident.
Grant, if thou wilt, thou art beloved of many,
But that thou none lov'st is most evident;
For thou art so possessed with murderous hate
That 'gainst thyself thou stick'st not to conspire,
Seeking that beauteous roof to ruinate
Which to repair should be thy chief desire.
O, change thy thought, that I may change my mind:
Shall hate be fairer lodged than gentle love?
Be, as thy presence is, gracious and kind,
Or to thyself at least kind-hearted prove.
    Make thee another self, for love of me,
    That beauty still may live in thine or thee.

9

Zůstal jsi svobodný jen z obavy,
že bys tu nechal uplakanou ženu?
Až odejdeš, celá zem ovdoví
a bude plakat, volat po tvém jménu.
Pro každou vdovu bývá útěchou
manžela objevovat v očích dětí,
až odejdeš ty, necháš zemi svou
bezradnou, bez potomků, bez paměti.
Zbůhdarma plýtvat bohatstvím se dá:
cos rozházel ty, jiný užívá si.
Jenomže krása rychle uvadá;
když nepředáš ji dál, jsi vrahem krásy.
    To přece neuděláš vlastní zemi,
    takový zločin vzít si na svědomí.

10

Přiznej se, že ti vlastně lidi vadí,
když nenavázals dosud s nikým vztah.
Dobře víš, že tě mnozí mají rádi,
ty ale milovat máš asi strach.
Tobě je příjemnější nenávist:
ne vůči jiným, ale vůči sobě.
Takovým citem můžeš si být jist,
když zabydlel ses ve své vlastní zlobě.
Otevři dveře, pusť někoho dál
přes práh své zatvrzelé samoty.
Jestli jsi z domu lásku vykázal,
pak nejvíce tím strádáš právě ty.
    Už kvůli mně dej světu potomky,
    ať tvoje krása žije navěky.

11

As fast as thou shalt wane, so fast thou grow'st
In one of thine, from that which thou departest;
And that fresh blood which youngly thou bestow'st
Thou mayst call thine when thou from youth convertest.
Herein lives wisdom, beauty and increase;
Without this, folly, age and cold decay:
If all were minded so, the times should cease
And threescore year would make the world away.
Let those whom Nature hath not made for store,
Harsh, featureless and rude, barrenly perish:
Look whom she best endowed she gave the more;
Which bounteous gift thou shouldst in bounty cherish:
    She carved thee for her seal, and meant thereby
    Thou shouldst print more, nor let that copy die.

12

When I do count the clock that tells the time,
And see the brave day sunk in hideous night;
When I behold the violet past prime,
And sable curls, all silvered o'er with white;
When lofty trees I see barren of leaves,
Which erst from heat did canopy the herd,
And summer's green all girded up in sheaves,
Borne on the bier with white and bristly beard,
Then of thy beauty do I question make,
That thou among the wastes of time must go,
Since sweets and beauties do themselves forsake
And die as fast as they see others grow;
    And nothing 'gainst Time's scythe can make defence
    Save breed, to brave him when he takes thee hence.

11

Jak člověk vadne, jeho ratolest
vyráží stejně rychle do květů
a v nich pak bude znovu mládím kvést,
i když on sám už dávno není tu.
Kde není moudrost, krása, naděje,
zůstává hloupost, staroba a zmar,
a kdyby tohle člověk nevěděl,
byl by svět pouze šedesát let stár.
Ti, ze kterých je špatné příklad brát si,
hlupáci, hrubci, ať jsou vyhubeni,
však místo nich ať se k nám stále vrací
moudří a dobří v nových pokoleních.
    Ty jsi byl stvořen jako vzor nás všech,
    tak alespoň pár kopií tu nech.

12

Když počítám, jak zvon odbíjí čas,
a vidím, jak den mizí v jámě noci,
jak stříbrem zbarvuje se černý vlas
a něžný kvítek vadne bez pomoci,
když pyšný strom, jenž dával chládek stádu,
zoufale holé větve k nebi vztáh
a zeleň léta má už bílou bradu
a z polí svážejí ji na márách,
pak o tvé kráse přemýšlím a ptám se,
zda musí navždy s tebou odejít.
Vždyť mnohá krása umírá a zase
nově se rodí s novou nadějí.
    Nikdo se nezachrání před smrtí,
    budoucnost máš jen ve svém dítěti.

13

O, that you were yourself; but, love, you are
No longer yours than you yourself here live:
Against this coming end you should prepare,
And your sweet semblance to some other give:
So should that beauty which you hold in lease
Find no determination; then you were
Yourself again, after yourself's decease,
When your sweet issue your sweet form should bear.
Who lets so fair a house fall to decay,
Which husbandry in honour might uphold
Against the stormy gusts of winter's day
And barren rage of death's eternal cold?
    O, none but unthrifts. Dear my love, you know
    You had a father: let your son say so.

14

Not from the stars do I my judgment pluck;
And yet methinks I have astronomy,
But not to tell of good or evil luck,
Of plagues, of dearths, or seasons' quality;
Nor can I fortune to brief minutes tell,
Pointing to each his thunder, rain, and wind,
Or say with princes if it shall go well,
By oft predict that I in heaven find:
But from thine eyes my knowledge I derive,
And, constant stars, in them I read such art
As truth and beauty shall together thrive,
If from thyself to store thou wouldst convert;
    Or else of thee this I prognosticate:
    Thy end is truth's and beauty's doom and date.

13

Chceš být sám sebou? Sebou buď! Sám ne!
Když budeš samotný, tak vezmeš s sebou
sám sebe, až ta chvíle nastane,
a vzpomínky na tebe nezůstanou.
Sám o sebe bys měl se postarat
a v jiném zanechat zde sebe sama,
jenž z tebe bude svoji krásu brát,
a tvá podoba bude zachována.
Chceš nechat ležet ladem rodný dům
a vidět, jak se hroutí v zříceninu,
když pomáhat by mohl potomkům
odrážet načas smrtonosnou zimu?
    Co dopřával sis, přej i ostatním.
    Tys otce měl, ať má ho i tvůj syn.

14

Přestože hvězdy vyjeví mi dost,
nemohu na ně v ničem spoléhat,
já nevyčtu z nich svoji budoucnost,
ani kdy přijde sucho, mor či hlad.
Nebeská znamení mi neprozradí,
kdy zatáhne se nebo vyjasní,
kdy budou padat kroupy nebo vlády
a jaký bude průběh příštích dní.
Ale tvé oči jsou dvě stálice
a v nich čtu skálopevnou předpověď,
že přivedeš-li na svět dědice,
pravda a krása neopustí svět.
    Zemřeš-li bezdětný, je jistota,
    že pravda s krásou zmizí ze světa.

15

When I consider every thing that grows
Holds in perfection but a little moment,
That this huge state presenteth nought but shows
Whereon the stars in secret influence comment;
When I perceive that men as plants increase,
Cheered and checked e'en by the self-same sky,
Vaunt in their youthful sap, at height decrease,
And wear their brave state out of memory;
Then the conceit of this inconstant stay
Sets you most rich in youth before my sight,
Where wasteful Time debateth with Decay,
To change your day of youth to sullied night;
And, all in war with Time for love of you,
As he takes from you, I engraft you new.

16

But wherefore do not you a mightier way
Make war upon this bloody tyrant, Time?
And fortify yourself in your decay
With means more blessed than my barren rhyme?
Now stand you on the top of happy hours,
And many maiden gardens, yet unset,
With virtuous wish would bear you living flowers
Much liker than your painted counterfeit:
So should the lines of life that life repair,
Which this, Time's pencil, or my pupil pen,
Neither in inward worth nor outward fair,
Can make you live yourself in eyes of men.
To give away yourself keeps yourself still;
And you must live, drawn by your own sweet skill.

15

Když uvědomím si, že vše, co žije,
je dokonalé pouze na chvíli
a život sám je pouhá komedie,
do které bůhvíjak jsme vstoupili,
když vidím člověka i rostlinu
pod stejným nebem růst i uvadat,
plného mízy teď, jak sušinu
vyschlého pak, až přijde listopad,
při vědomí, že všechno pomine,
tvou krásu obdivuji dvojnásob,
vždyť jako pohltí noc světlo dne,
tak tvoji krásu pozře temný hrob.
Mě láska k tobě k válce s časem nutí,
co vezme smrt, já veršem vezmu smrti.

16

Což není žádná účinnější zbraň
na toho tyrana a vraha – Čas
než moje verše, v nichž jsi uchován
v podobě, která dosud nemá kaz?
Dnes mnoho mladých panen rádo by
ti nabídlo svůj záhon k osetí
a spíš než v moje plané výplody
tvá podoba by přešla do dětí.
Ať radši v potomcích než v poezii
jsou tvoje ctnosti navždy zvěčněny,
protože lepší je, když v jiných žijí,
než aby byly pouze ke čtení.
Jestli chceš zůstat lidstvu zachován,
musíš se o to postarat ty sám.

17

Who will believe my verse in time to come,
If it were filled with your most high deserts?
Though yet, heaven knows, it is but as a tomb
Which hides your life and shows not half your parts.
If I could write the beauty of your eyes
And in fresh numbers number all your graces,
The age to come would say 'This poet lies;
Such heavenly touches ne'er touched earthly faces.'
So should my papers, yellowed with their age,
Be scorned, like old men of less truth than tongue,
And your true rights be termed a poet's rage
And stretched metre of an antique song:
    But were some child of yours alive that time,
    You should live twice, in it and in my rhyme.

18

Shall I compare thee to a summer's day?
Thou art more lovely and more temperate:
Rough winds do shake the darling buds of May,
And summer's lease hath all too short a date:
Sometime too hot the eye of heaven shines,
And often is his gold complexion dimmed;
And every fair from fair sometime declines,
By chance, or nature's changing course untrimmed;
But thy eternal summer shall not fade,
Nor lose possession of that fair thou ow'st,
Nor shall death brag thou wander'st in his shade,
When in eternal lines to time thou grow'st;
    So long as men can breathe, or eyes can see,
    So long lives this, and this gives life to thee.

17

Kdo uvěří mým veršům v budoucnosti,
když vynáším tě v nich až do nebe?
Báseň je náhrobek tvé velikosti,
neživá upomínka na tebe.
I kdybych z linek očí nebo tváře
do linek veršů uměl opsat tě,
budoucnost řekne: „To jsou žvásty lháře!
Taková krása není na světě."
Z mých starých spisků, časem zažloutlých,
jak z dědků, co si rádi vymýšlejí,
tropili by si posměváčci smích,
však já tě nemoh popsat pravdivěji.
    Měl bys mít dítě. Až tě zhltne zem,
    žít budeš dvakrát: v mých básních a v něm.

18

Mám přirovnat tě ke krásnému létu?
To období je krátké, vrtkavé.
Jarnímu poupěti už brzy z květu
okvětní lístky letní vítr rve.
Dost často slunce příliš prudce pálí,
jindy zas ne a ne se ukázat,
a krásy, které se ti věčné zdály,
pryč s létem uletí a přijde chlad.
Je ale způsob, jak se vysmát smrti,
která se chlubí, že tě dostane.
Mládí a letní krása zůstanou ti
napořád v řádcích básně napsané.
    Pak dokud budou lidé na světě
    dýchat a žít, v mých verších najdou tě.

19

Devouring Time, blunt thou the lion's paws,
And make the earth devour her own sweet brood;
Pluck the keen teeth from the fierce tiger's jaws,
And burn the long-lived phoenix in her blood;
Make glad and sorry seasons as thou fleets,
And do whate'er thou wilt, swift-footed Time,
To the wide world and all her fading sweets;
But I forbid thee one most heinous crime:
O, carve not with thy hours my love's fair brow,
Nor draw no lines there with thine antique pen;
Him in thy course untainted do allow
For beauty's pattern to succeeding men.
    Yet, do thy worst, old Time: despite thy wrong,
    My love shall in my verse ever live young.

20

A woman's face with Nature's own hand painted
Hast thou, the master-mistress of my passion;
A woman's gentle heart, but not acquainted
With shifting change, as is false women's fashion;
An eye more bright than theirs, less false in rolling,
Gilding the object whereupon it gazeth;
A man in hue all hues in his controlling,
Which steals men's eyes and women's souls amazeth.
And for a woman wert thou first created;
Till Nature, as she wrought thee, fell a-doting,
And by addition me of thee defeated,
By adding one thing to my purpose nothing.
    But since she pricked thee out for women's pleasure,
    Mine be thy love, and thy love's use their treasure.

19

Všežravý Čase, co lvům drápy tupíš,
co tygrům tesáky z čelistí rveš,
co Zemi vlastní děti hubit nutíš
a Fénixe zaživa spaluješ,
svým dílem zkázy vysmívej se světu
a střídej na nás štěstí s neštěstím,
cokoli páchej při svém zbrklém letu,
jen k jedné obludnosti nesvolím:
abys mé lásce kreslil po čele
starobným perem temné letokruhy,
zachovej krásu mého přítele
ryzí a čistou co vzor krásy druhým.
    Kdybys ji ale přece udolal,
    v mých verších bude krásná stále dál.

20

Jsi krásný jako dívka, příteli,
a nebýt muž, jsi paní mého srdce.
Jak žena něžný jsi, však neznalý
podvádět jak ty zrádné falešnice.
Tvé jasné oči netočí se jinam,
na co se podíváš, to rozkvete,
mužům jsi modelem a modlou ženám,
v tobě se vidí všichni na světě.
Co pannu zplodila tě příroda,
však vyvolila si tě za pána,
a proto rozhodla se, že ti dá
tu věc, jež pro mne malý význam má.
    Že tě tak vybavila pro ženy,
    jim dáváš lásku, mně jen toužení.

21

So is it not with me as with that Muse
Stirred by a painted beauty to his verse,
Who heaven itself for ornament doth use
And every fair with his fair doth rehearse,
Making a couplement of proud compare,
With sun and moon, with earth and sea's rich gems,
With April's first-born flowers, and all things rare
That heaven's air in this huge rondure hems.
O, let me, true in love, but truly write,
And then believe me, my love is as fair
As any mother's child, though not so bright
As those gold candles fixed in heaven's air:
    Let them say more that like of hearsay well;
    I will not praise that purpose not to sell.

22

My glass shall not persuade me I am old,
So long as youth and thou are of one date;
But when in thee time's furrows I behold,
Then look I death my days should expiate.
For all that beauty that doth cover thee
Is but the seemly raiment of my heart,
Which in thy breast doth live, as thine in me:
How can I then, be elder than thou art?
O, therefore, love, be of thyself so wary
As I, not for myself, but for thee will;
Bearing thy heart, which I will keep so chary
As tender nurse her babe from faring ill.
    Presume not on thy heart when mine is slain;
    Thou gav'st me thine, not to give back again.

21

Já nejsem básník, který v barvách líčí
svou nalíčenou krásku pro čtenáře
a divže celé nebe nevysmýčí,
když hledá příměr pro půvaby tváře.
Nesrovnávám ji pyšně se sluncem,
s lunou a drahokamy pod zemí,
s kvítkem, jenž raší zjara na louce
a vonným dechem všechny omámí.
Já o své lásce prostě musím říct,
že se mi tuze líbí, i když není
tak oslnivá jak ta svíce svic,
jež na svět přináší nám rozednění.
    Tebe ať opěvují jiní pěvci!
    Proč bych já chválil to, co prodat nechci?

22

Zrcadlu neuvěřím, že jsem starý,
když ty a mládí jste jak dvojčata;
až ale spatřím na tvé tváři čáry,
budu chtít poroučet se ze světa.
Vždyť tvoje krása moje srdce hřeje
jak plášť, jenž padne mi jak ulitý.
Mé srdce patří tobě, tvé zas mé je,
tak jak bych mohl starší být než ty?
A proto, lásko, pozor na sebe,
i já si kvůli tobě pozor dám.
Ještě mě ale srdce nezebe
a tvé si jako chůva pohlídám.
    Navrátím ti ho, až mé spálí mráz,
    a moje srdce ožije v tvém zas.

23

As an unperfect actor on the stage,
Who with his fear is put besides his part,
Or some fierce thing replete with too much rage,
Whose strength's abundance weakens his own heart;
So I, for fear of trust, forget to say
The perfect ceremony of love's rite,
And in mine own love's strength seem to decay,
O'ercharged with burden of mine own love's might.
O, let my looks be then the eloquence
And dumb presagers of my speaking breast,
Who plead for love, and look for recompense,
More than that tongue that more hath more expressed.
    O, learn to read what silent love hath writ:
    To hear with eyes belongs to love's fine wit.

24

Mine eye hath played the painter and hath stelled
Thy beauty's form in table of my heart;
My body is the frame wherein 'tis held,
And perspective it is best painter's art.
For through the painter must you see his skill,
To find where your true image pictured lies,
Which in my bosom's shop is hanging still,
That hath his windows glazed with thine eyes.
Now see what good turns eyes for eyes have done:
Mine eyes have drawn thy shape, and thine for me
Are windows to my breast, where-through the sun
Delights to peep, to gaze therein on thee;
    Yet eyes this cunning want to grace their art,
    They draw but what they see, know not the heart.

23

Jak špatný herec ochromený trémou
tak, že už zcela zapomněl svou roli,
jak zoufalec, v němž mocné vášně planou,
však není mocen zmoct se na cokoli,
já stojím zde a nejsem schopen slova,
jímž bych svou lásku řádně vyjevil,
tak silné city ve svém nitru chovám,
že mluvit o nich prostě nemám sil.
Proto ať za mne mluví moje oči
a prozradí ti, co mám na srdci,
jsou sice němé, do tvých očí křičí
však víc než ústa k tobě mluvící.
    Nauč se číst, co v očích láska píše.
    A miluješ-li, oči nauč slyšet.

24

Mé oči zahrály si na malíře,
když malovaly mi tě do srdce,
a já tě v sobě nosím v dobré víře
co výtvor skutečného umělce.
Umění zobrazuje život věrně,
chceš-li se poznat, do mne nahlédni
a uvidíš svůj portrét v obrazárně
mých očí jako v skříni výkladní.
Vidíš, jak oči dobře slouží nám?
Mé kreslí si tě, tvoje pro mne jsou
okénky do mé duše. Vidím tam
slunce, jež chce tě ve mně zahlédnout.
    K mistrovství schází očím pouze jedno,
    kreslí, co vidí, k srdci nedohlédnou.

25

Let those who are in favour with their stars
Of public honour and proud titles boast,
Whilst I, whom fortune of such triumph bars,
Unlooked for joy in that I honour most.
Great princes' favourites their fair leaves spread
But as the marigold at the sun's eye,
And in themselves their pride lies buried,
For at a frown they in their glory die.
The painful warrior famoused for fight,
After a thousand victories once foiled,
Is from the book of honour razed quite,
And all the rest forgot for which he toiled:
Then happy I, that love and am beloved,
Where I may not remove nor be removed.

26

Lord of my love, to whom in vassalage
Thy merit hath my duty strongly knit,
To thee I send this written ambassage,
To witness duty, not to show my wit:
Duty so great, which wit so poor as mine
May make seem bare, in wanting words to show it,
But that I hope some good conceit of thine
In thy soul's thought, all naked, will bestow it;
Till whatsoever star that guides my moving
Points on me graciously with fair aspect,
And puts apparel on my tattered loving,
To show me worthy of thy sweet respect:
Then may I dare to boast how I do love thee;
Till then not show my head where thou mayst prove me.

25

Šťastlivci ať se pyšní tituly,
prebendami, projevy uznání,
mě tyhle pocty vždycky minuly,
ve štěstí mi to ale nebrání.
Přátelé mocných jako slunečnice
svou hlavu v záři přízně zvedají,
sotva však jejich slunce zamračí se,
uvadají, ztrácejí naději.
Válečník, který tisíc bojů sved
a utržil v nich spoustu slavných ran,
poprvé zklame, zklamal naposled
a z knihy cti je navždy vymazán.
Že mohu milovat tě a ty mne,
je štěstí, jež nám nikdo nevezme.

26

Ty verše píše tvůj oddaný vazal,
který svou lásku do služeb ti dal,
ne aby okázale slova vázal,
však aby vystavěl ti piedestal.
Má chabá slova klopýtají, váznou,
neunesou tvou skvělou velikost,
a zřejmě ve své snaze vyjdu s prázdnou,
když nepomůže mi tvá laskavost.
Anebo šťastná hvězda náhle dá mi
inspiraci, jak bych tě oslavil
tak neotřepanými myšlenkami,
že troufnu si i na tak velký cíl.
Pak řeknu naplno, čím pro mě jsi.
Prozatím musím lhát si do kapsy.

27

Weary with toil, I haste me to my bed,
The dear repose for limbs with travel tired;
But then begins a journey in my head
To work my mind, when body's work's expired:
For then my thoughts, from far where I abide,
Intend a zealous pilgrimage to thee,
And keep my drooping eyelids open wide,
Looking on darkness which the blind do see:
Save that my soul's imaginary sight
Presents thy shadow to my sightless view,
Which, like a jewel hung in ghastly night,
Makes black night beauteous and her old face new.
Lo, thus, by day my limbs, by night my mind,
For thee, and for myself no quiet find.

28

How can I then return in happy plight,
That am debarred the benefit of rest?
When day's oppression is not eased by night,
But day by night, and night by day oppressed,
And each, though enemies to either's reign,
Do in consent shake hands to torture me,
The one by toil, the other to complain
How far I toil, still further off from thee.
I tell the day, to please him thou art bright
And dost him grace when clouds do blot the heaven:
So flatter I the swart-complexioned night;
When sparkling stars twire not thou gild'st the even.
But day doth daily draw my sorrows longer,
And night doth nightly make griefs strength seem stronger.

27

Když večer unavený uléhám
oddechnout si po těžké denní pouti,
v mysli se začnou honit sem a tam
úvahy, které nedokážu zkrotit.
Tělo je v klidu, v hlavě se to vaří,
myšlenky vracejí se za tebou
a slepé oči ne a ne se zavřít,
jen uhranutě hledí napříč tmou.
Do tmy si totiž v duchu promítám
tvůj jasný obraz, který zaplane
černotou noci jako drahokam
a září dál až do bílého dne.
Tak mořím ve dne tělo, v noci hlavu,
na tebe myslím, a ne na únavu.

28

Jak mohu vůbec tohle všechno přežít,
když zbavený jsem dobrodiní spánku,
když po dni práce noc mě neosvěží
a mám, abych tak řekl, na kahánku.
Zarytí nepřátelé den a noc
se spojili a nedají mi klid,
den se mnou smýká, noc má zas tu moc,
že od tebe mě může odloučit.
Dnu lichotím, že má tvůj svit a třpyt,
i když je právě celý zamračený,
a noci pokouším se vysvětlit,
jak souhvězdí tvých očí drahé je mi.
Ve dne to se mnou bledě vypadá
a s nocí houstne černá nálada.

29

When in disgrace with fortune and men's eyes
I all alone beweep my outcast state,
And trouble deaf heaven with my bootless cries,
And look upon myself, and curse my fate,
Wishing me like to one more rich in hope,
Featured like him, like him with friends possessed,
Desiring this man's art, and that man's scope,
With what I most enjoy contented least;
Yet in these thoughts myself almost despising,
Haply I think on thee, and then my state,
Like to the lark at break of day arising
From sullen earth, sings hymns at heaven's gate;
    For thy sweet love remembered such wealth brings
    That then I scorn to change my state with kings.

30

When to the sessions of sweet silent thought
I summon up remembrance of things past,
I sigh the lack of many a thing I sought,
And with old woes new wail my dear times' waste:
Then can I drown an eye, unused to flow,
For precious friends hid in death's dateless night,
And weep afresh love's long since cancelled woe,
And moan the expense of many a vanished sight:
Then can I grieve at grievances foregone,
And heavily from woe to woe tell o'er
The sad account of fore-bemoaned moan,
Which I new pay as if not paid before.
    But if the while I think on thee, dear friend,
    All losses are restored and sorrows end.

29

Když osud ani lidé nepřejí mi
a já si stýskám na svou samotu
hluchému nebi vzlyky zoufalými
v sebeponižujícím záchvatu
a na ty kolem ukazuji prstem,
jak ten má přátele, ten krásný vzhled,
ten nadaný je, tomu renta roste,
jedině já se nějak nepoved,
pak zrovna když se nejvíc nemám rád,
na tebe vzpomenu a vzápětí
jak se skřivanem z bláta temných blat
mé srdce s písní k nebi vyletí.
    Vzpomínka na tvou lásku dá mi víc
    než obsah všech královských pokladnic.

30

Když přijde smutná chvíle účtování
a o samotě ohlížím se zas
za prohrami a zmařenými plány
a starým nářkem nově marním čas,
v mých očích pláči odvyklých jsou slzy
pro přátele, jež jsem už oplakal,
a dávná mrzutost mě znovu mrzí
a žaluji na oželený žal,
prošlými stesky posté probírám se
a přičítám je k účtu věčných ztrát,
které svým pláčem splácím zas a zase,
neschopen všechen smutek spočítat,
    stačí, když vzpomenu si, že tě mám,
    bída je pryč a smutek zažehnán.